

Генеалогічна структура та ефективність вирощених поросят сучасних порід

Анотація. Наведені результати оцінювання свиней у племінних господарствах України за породним і лінійним складом, а також інтенсивності вирощування ремонтного молодняку. Одержані дані вказують на істотні порушення ведення племінного обліку та селекційно-племінної роботи з породами.

Ключові слова: свині, породи, лінії, власна продуктивність, суб'єкти племінної справи у свинарстві.

Abstract. Imposed an assessment of pig breeding farms in Ukraine by species and linear structure, as well as the intensity of rearing. The findings suggest that substantial violations of conducting breeding records and breeding work with the rocks.

Key words: pigs, breed, line, own productivity, subjects in pig breeding.

М. ГЛАДІЙ, докт. екон. наук

С. ВОЙТЕНКО, докт. с.-г. наук

Л. ВИШНЕВСЬКИЙ, канд. с.-г. наук

Інститут розведення і генетики тварин НААН України

Розвиток галузі свинарства на сучасному етапі характеризується значною інтенсифікацією усіх технологічних ланок і неможливий без добре налагодженої селекційно-племінної роботи, як однієї із складових процесу виробництва.

В Україні у племінних господарствах розводять 12 заводських порід свиней, які диференційовані на материнські й батьківські форми і спроможні забезпечити високі показники виробництва свинини.

З урахуванням трьохступінчастої піраміди розведення свиней, племінні заводи повинні реалізувати молодняк на племінних фермах, а ті, у свою чергу, формувати селекційне ядро на промислових комплексах. Проте переважна більшість промислових комплексів по виробництву свинини в нашій країні останні роки інтенсивно використовує генетичний потенціал свиней зарубіжної селекції, які на думку не лише

виробників, але й науковців, мають вищу продуктивність, порівняно із вітчизняними породами. Крім того, такий підхід застосовують і в багатьох племінних господарствах, особливо при розведенні найчисленніших в Україні порід – великої білої й ландрас, підтвердженням чого є родоводи тварин, записаних до ДКПТ та аналіз генеалогії порід у динаміці [1,2,3].

З урахування ситуації, що склалася в племінному свинарстві України, актуальним вбачається аналіз генеалогічної структури наявних порід свиней та власної продуктивності ремонтного молодняку з можливістю забезпечення вимог промислових комплексів у високопродуктивному молодняку.

Мета досліджень – визначення дійсного стану племінних ресурсів галузі свинарства з можливістю лінійного розведення тварин та реалізації висококласного молодняку в товарні господарства для підвищення рентабельності виробництва свинини.

Розподіл кнурів за відповідними лініями був проведений за даними зведених звітів по бонітуванню племінних стад станом на 01.01.2013 року. До опрацювання були залучені результати оцінювання свиней у 204 племінних господарствах, з яких: 132 – по великій білій породі, 31 – ландрас, по 3 господарства – по миргородській породі, п'єтрен і українській степовій білій, 6 – по полтавській м'ясній, по 11– українській м'ясній та червоній білопоясній, 2 – уельс, по 1 господарству по породі дюрорк й українській степовій рябій. При оцінці свиней за власною продуктивністю (віком досягнення живої маси 100 кг і товщиною шпику, виміряній прижиттєво) були використані дані по 1661 кнурах та 33220 свиноматках вищевказаних порід. Матеріали опрацьовані методами варіаційної статистики.

Результати досліджень. Розподіл основних кнурів-плідників 11 порід (крім великої чорної породи) в суб'єктах племінної справи у свинарстві станом на 01.01.2013 року дав змогу виявити значну варіативність як за кількістю ліній у породі, так і кількістю представників у кожній з ліній.

Інвентаризація ліній великої білої породи свиней, яка була зроблена за результатами бонітування 1108 основних кнурів, засвідчила, що найчисельнішою в породі була лінія Славутича. Тварин даної лінії утримували у племінних заводах та племінних репродукторах Дніпропетровської, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Сумської, Чернівецької, Черкаської і Чернігівської областей. Значно менша кількість основних кнурів (від 26 до 45 голів) налічувалася у лініях Чемпіона Турка, Но Рекорда, Чемпіона Боя і Свата, Драчуна, Доугола, Денні і Рекорда Альпіна і Сніжка, Васко, Ману, Маршала, Оріона і Принца, Антіна, Наполеона, Лафета, Сегера, Уїсто, Тоомаса, Вайса. Решта малочисельних ліній мали ряд неточностей чи порушень у кличках, які суперечать веденню племінної справи у свинарстві. Слід також вказати на наявність у породі великої кількості ліній, які представлені одним кнуром. 78 або 7% від загальної кількості пробонітованих плідників вітчизняної і зарубіжної селекції. У породі також виявлено 47 ліній, які замість кличок мають лише цифрове позначення. Більшість із цих ліній не представляють значної цінності й істотно не впливають на удосконалення породи, тому таких тварин слід виводити із селекційного процесу.

Отже, серед проаналізованих 1108 кнурів-плідників великої білої породи 50,3%, або 557 голів належали до ліній, які формують основу великої білої породи на сучасному етапі, решта – це тварини, яких здебільшого використовують для одержання відгодівельного молодняку. Загалом, можна констатувати, що у великій білій породі свиней продовжує відбуватися витіснення ліній вітчизняної селекції, за не завжди виправданого використання плідників зарубіжної селекції.

Породу ландрас, яка за кількістю тварин знаходиться на другому місці в Україні, розводять у більшості областей України. Дану породу оцінено за 214 кнурами-плідниками. Серед наявних в породі ландрас ліній 57 відносяться до генеалогічних формувань, які представлені одним кнуром. Найбільше таких ліній в Чернівецькій, Вінницькій, Миколаївській і Одеській областях. Такий стан породи вказує на неконтрольованість завезення і використання свиней за відсутності єдиної програми роботи з породою.

**Результати оцінювання кнурів і свиноматок за власною продуктивністю
в племінних господарствах**

Порода	Кількість господарств	Вік досягнення живої маси 100 кг, дн.		Товщина шпигу на рівні 6-7 грудних хребців, мм	
		кнури	свиноматки	кнури	свиноматки
Велика біла	132	188,3±3,11	197,7±2,22	23,7±0,89	25,2±0,67
Ландрас	31	185,9±6,02	190,5±3,66	18,6±1,99	21,1±2,07
Дюрок	1	177,0	179,0	21,0	22,0
Миргородська	3	198,0±18,0	211,3±14,17	29,0	28,0
Полтавська м'ясна	6	192,5±9,13	203,3±6,21	25,5±0,5	25,7±0,88
П'єтрен	3	150,0±30,00	162,0±21,63	20,0	22,0
Українська степова ряба	1	210,0	216,0	28,0	29,0
Українська степова біла	3	203,3±4,63	215,7±5,24	27,5±0,50	29,0
Українська м'ясна	11	174,3±10,84	182,5±8,30	23,8±1,78	22,6±3,02
Червона білопояса	11	191,6±3,76	185,9±8,86	19,3±2,25	23,2±1,77
Уельська	2	178,5±3,5	180,5±4,5	18,6±5,45	19,0±6,00
В середньому	204	186,3±11,84	193,1±8,37	23,2±0,59	24,3±0,45
В розрізі ПЗ і ПР	ПЗ	183,9±3,57	195,8±2,67	21,1±1,15	22,6±1,02
	ПР	189,3±4,90	176,9±2,49	22,0±0,71	24,6±0,69

Українська м'ясна порода охарактеризована по 85 кнурах-плідниках, яких розводили у суб'єктах племінної справи у свинарстві Дніпропетровської, Київської, Миколаївської, Одеської, Рівненської, Херсонської і Харківської областей. За кількість свиней в племінних господарствах порода займає третє місце в Україні. Загалом можна зробити висновок, що в породі зберігаються генеалогічні лінії, які склали основу при її апробації, хоча частина із них знаходиться під загрозою зникнення. Як виняток у породі використовують лінії Бистрого, Орла, Фараона та інбредна лінія, які не мають загальних спільних предків із українською м'ясною породою.

Червона білопояса порода свиней представлена 59 кнурами-плідниками, яких розводили у племінних господарствах Вінницької, Запорізької, Миколаївської, Полтавської, Тернопільської, Черкаської, Хмельницької, Херсонської і Одеської областей. До лінії Динаміта нале-

жать 10 кнурів, або 16,9% наявних плідників у породі. Не типовою й такою що не належить породі вказано лінію Топ індекс у господарстві Хмельницької області.

Миргородську породу свиней на час аналізу розводили в племінних господарствах Полтавської, Волинської і Сумської областей. В суб'єктах племінної справи налічувалося 48 кнурів, яких відносили до 9 ліній. Порода перебуває в категорії локальних нечисленних і скорочення генеалогічних формувань може призвести до втрати популяції взагалі.

Полтавська м'ясна порода представлена 40 пробонітованими кнурами у племінних господарствах Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської і Хмельницької областей. Слід вказати, що в породі останнім часом відбувається створення нових ліній методами ввідного схрещування за скорочення або втрати початкових, що узгоджується із скороченням мережі племінних господарств.

Українська степова біла порода охарактеризована по 28 пробонітованих кнурах, яких розводили у Херсонській області. В цілому, значне скорочення тварин даної породи не обґрунтоване, але на перспективу потрібно зробити акцент на збереженні ліній, які налічуватимуть хоча б по 2-3 тварини.

Породу п'єтрен не так давно стали розводити у суб'єктах племінної справи у свинарстві Одеської і Вінницької областей. У породі усі наявні 22 лінії представлені лініями-одинаками, які мають лише номери. При цьому в Одеській області лінія подана у вигляді 0650 і т.д., а у Вінницькій області лінії позначені як 2474DR, 6090FP, 6461FG тощо.

Уельська порода представлена 16 кнурами, які віднесені до 11 ліній, що розводять в господарствах Харківської області. Тобто, не зважаючи на спроби створити нові лінії та господарства, у породі переважна більшість ліній знаходиться в критичному стані щодо зникнення.

Порода дюрюк представлена 10 кнурами, яких розводили у Миколаївській області. Пробонітовані кнури відносилися до ліній Вітамана, Музила, Мультитуда – по 2 голови (по 20 %) і Ладана, Мусса і Фредеріка – по одній голові (по 10 %).

Українська степова ряба порода налічувала лише 8 кнурів, яких розводили в одному господарстві заходів Херсонської області. З огляду на таку кількість тварин потрібно терміново вжити заходів щодо їх збереження, оскільки відродити популяції буде неможливо. А проводити селекцію із такою кількістю плідників дуже складно.

Загалом, аналіз генеалогічної структури порід свиней у племінних господарствах дав змогу виявити істотні порушення ведення племінної справи, які не узгоджуються з лінійним та чистопородним розведенням свиней. Можливо, покращення ситуації відбудеться після деякого скорочення мережі племінних господарств у результаті переатестації суб'єктів племінної справи у свинарстві в 2013 році.

Водночас, моніторинг наявних порід свиней за ознаками, які відображають ефективність селекції щодо швидкості росту тварин та жирівідкладання в

молодому віці, тобто за віком досягнення живої маси 100 кг й товщиною шпигу на рівні 6-7 грудних хребців, вимірній прижиттєво, свідчить, що всі досліджувані породи можуть бути конкурентоспроможними на ринку виробництва свинини.

Встановлено, що серед 11 наявних порід свиней (крім великої чорної породи) племінні кнури під час вирощування досягали живої маси 100 кг за 186,3 днів, а свинки за 193,1 днів (табл.1). При цьому кнурці, яких вирощували в умовах племінних заводів мали вищу інтенсивність росту й переважали представників племрепродукторів за даною ознакою на 5,4 днів. А ремонтні свинки, які вирощувалися в умовах племінних заводів, навпаки, на 18,9 днів пізніше досягали живої маси 100 кг порівняно із тваринами з племінних репродукторів.

У розрізі порід найвищою швидкістю росту в молодому віці характеризувалися кнурці порід п'єтрен, української м'ясної, дюрюк і уельської, які живої маси 100 кг досягали, відповідно за: 150,0 днів, 174,3; 177,0 і 178,5 днів, що швидше узгоджується із відгодівлею свиней, ніж вирощуванням молодняку, оскільки рекомендованими для першого використання кнурців вважається вік 11-12 місяців і жива маса в цей період 120-130 кг. Наближені до бажаних показників були виявлені при вирощуванні кнурів української степової білої і української степової рябої порід - 203,0 та 210,0 днів.

Аналогічна ситуація за вищевказаною ознакою простежується і серед свиноматок. Так, свинки порід п'єтрен, дюрюк, уельської і української м'ясної живої маси 100 кг під час вирощування досягали за рекордно короткий час – 162,0; 179,0; 180,5 і 182,5 днів, відповідно. Що не узгоджується із технологічно рекомендованими нормами для першого осіменіння чи парування свинок у віці 9-10 місяців з живою масою 120-125 кг.

Безперечно, можна погодитися з виробниками свинини, що зараз ми використовуємо сучасні генотипи свиней, які мають високу інтенсивність росту в молодому віці, але швидкість росту не узгоджується із відтворною здатністю маток. Тому не потрібно свинок, одержаних у якості відгодівельного поголів'я, використовувати для відтворення. Молодняк свиней, залише-

ний для відтворення власного стада, потрібно вирощувати при середньодобових приростах не більше 600 г.

Порівняння віку досягнення живої маси 100 кг порід під час вирощування в умовах племінних заводів і племінних репродукторів засвідчило, що кнурці великої білої породи, полтавської м'ясної та червоної білопоясої, мали менший вік досягнення живої маси 100 кг, ніж тварини, вирощені в іншій категорії племінних господарств.

Ремонтні свинки усіх досліджуваних порід, крім полтавської м'ясної, швидше досягали живої маси 100 кг під час їх вирощування в умовах племінних репродукторів, племінних заводів.

Підтверджує конкурентоспроможність вітчизняних порід і інший показник власної продуктивності свиней – товщина шпику на рівні 6-7 грудних хребців, виміряна прижиттєво. Встановлено, що кнурці 11 порід при живій масі 100 кг мали товщину шпику 23,2 мм, а свинки – 24,3 мм. При цьому кнурці, вирощені в умовах племінних заводів мали дещо кращі показники товщини шпику, ніж представники племінних репродукторів. Для свинок даний показник був дещо вищим в племінних репродукторах – 24,6 мм проти 22,6 мм в племінних заводах.

Досить низькою товщиною шпику при живій масі 100 кг – 18,6 - 20,0 мм, характеризувалися кнурці порід ландрас, уельської, червоної білопоясої та п'єтрен, що значно нижче установлених вимог до цього показника Інструкцією з бонітування свиней. Серед свинок за даною ознакою кращими були особини уельської породи, ландрас та п'єтрен. Слід також вказати, що в умовах племінних заводів меншу товщину шпику мали свинки породи ландрас, української м'ясної й червоної білопоясої порід, що вказує на ефективність селекції щодо підвищення виходу м'яса в тушах за зниження товщини шпику. Проте слід наголосити, що серед таких порід, як велика біла, ландрас, українська і полтавська м'ясна, українська степова біла і червона білопояса мінливість досліджуваних ознак досить висока, тобто тварини даних генотипів знаходяться в різних умовах вирощування, які не сприяють консолідованості популяції та закріплення бажаних ознак продуктивності.

Висновки.

Аналіз тварин за власною продуктивністю вказує на конкурентоспроможність усіх порід свиней в Україні, але при цьому ремонтний молодняк слід вирощувати не за технологією відгодівельних тварин.

В частині суб'єктів племінної справи у свинарстві, особливо тих, які розводять велику білу породу і ландрас й не працюють за єдиної програми селекції з породою, тварини не можуть бути віднесені до чистопородних. Такі господарства потрібно позбавляти статусу суб'єкта племінної справи без дозволу реалізації племінного матеріалу.

Необхідна дієва система ведення селекційної роботи на основі інформаційно-селекційного центру в галузі з впровадженням автоматизованих систем контролювання походження тварин та оцінювання їх продуктивності.

Доцільно дотримуватися принципу ієрархій при розведенні свиней відповідної породи, значно скоротивши кількість племінних заводів і зосередивши основний акцент на розведенні свиней в умовах селекційно-гібридних центрів.

Надати племінним господарствам, які розводять вітчизняні локальні породи свиней, статус генофондних чи інших стад з державною підтримкою утримання тварин у них згідно з ратифікованою Україною угодою про збереження біорізноманіття.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Березовський М. Д.** Селекція свиней великої білої породи в Україні / М. Д. Березовський // Державна книга племінних тварин великої білої породи свиней. – Т. I. – К.: Арістей, 2006. – С. 6-24.
2. **Войтенко С.Л.** Генеалогічна структура порід свиней України. // Аграрний вісник Причорномор'я. – Миколаїв, 2010. – № 1. – С. 76-79.
3. **Гришина Л. П., Малик В. І.** Порівняльна оцінка продуктивних ознак свиней великої білої породи провідних господарств України (за даними III тому ДКПТ великої білої породи) // Міжвід. темат. зб. «Свинарство». – Полтава, 2012. – Вип. 61. – С. 75-79.

